

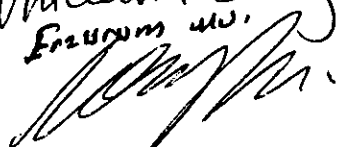
2/453-11026/32956

ADALET ve KALKINMA PARTİSİ T.B.M.M. Grup Başkanlığı
Tarih : 03.05.2005
Sayı : 836

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ile gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.03.05.2005

Mücahit Dabeş
Erzurum M.

Zeyid ASLAN
Tokat M.

Hasan KARA
Kilis Milletvekili

GENEL GEREKÇE

Başta Yargıtay olmak üzere, hakim ve Cumhuriyet savcılarını ile yapılan bilgilendirme toplantıları sırasında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile ilgili olarak ileri sürülen görüş ve eleştiriler doğrultusunda, uygulamada ortaya çıkabilecek olası sorunları giderebilmek amacıyla işbu değişiklik teklifinin verilmesine gerek duyulmuştur.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 35 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki "hukuken geçerli mazerete dayanarak" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır. Böylece, hükmün tebliği hususunda ortaya çıkan tereddütlerin giderilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, madde metnindeki hatalı olan "bulanamayan" ibaresi ise "bulunamayan" olarak düzeltilmiştir.

Madde 2- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun "Şüpheli veya sanığın beden muayenesi ve vücudundan örnek alınması" başlıklı 75 inci maddesi, uygulamada ortaya çıkarabileceği sorunlar dikkate alınarak yeniden düzenlenmiştir.

Yapılan düzenleme ile, beden muayenesi iç ve dış beden muayenesi olarak ikiye ayrılmıştır. Bu madde kapsamında şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesinin hangi şartlarda ve ne suretle yapılacağı düzenlenmiştir. Dış beden muayenesi ayrıca düzenlenmemiştir. Dış beden muayenesi için, mahkeme, hakim veya Cumhuriyet savcılığı tarafından bir karar verilmesine gerek bulunmayıp soruşturma ve kovuşturma makamları bu işlemi kendileri yapabileceklerdir.

Madde metninde ayrıca, şüpheli veya sanığın vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle, saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınması da, iç beden muayenesine ilişkin şartlara tabi tutulmuştur.

Buna göre, şüpheli ve sanık üzerinde iç beden muayenesinin yapılabilmesi veya vücuttan örnek alınabilmesi hususunda kural olarak hakim veya mahkeme tarafından karar verilebilir. Bu hususta karar, Cumhuriyet savcısının veya mağdurun talebi üzerine veya re'sen verilebilir.

Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından da bu hususta karar verilebilir. Ancak, Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hakim veya mahkemenin onayına sunulur. Hakim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz. Bu düzenlemeyle, Cumhuriyet savcısının iç beden muayenesi ve vücuttan örnek alınmasıyla ilgili kararı sadece soruşturma evresiyle sınırlı tutulmamıştır.

Ayrıca belirtmek gerekir ki; iç beden muayenesinin veya vücuttan örnek alınmasının, münhasıran şüpheli veya sanığa isnat edilen suçla ilgili delil elde etmek amacıyla yönelik olması gerekir. Bu bakımdan örneğin, bilimsel bir deney veya veri bankası oluşturmak amacıyla, söz konusu işlemlerin yapılmasına karar verilemez.

İç beden muayenesi, şüpheli veya sanığın bedeni üzerinde cerrahi müdahaleyi de gerekli kılabilir. Ancak, maddenin üçüncü fıkrasına göre; cerrahi müdahaleyi de gerektirebilen iç beden muayenesinin yapılabilmesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınabilmesi için; bu işlemlerin, şüpheli veya sanığın sağlığına zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir. Bu nedenle, maddenin dördüncü fıkrasında, iç beden muayenesinin veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınmasının, ancak tabip veya sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabileceği kabul edilmiştir. Bu fıkra aynı zamanda iç beden muayenesi ile dış beden muayenesinin sınırını da belirlemektedir. Buna göre, iç beden muayenesi, ancak bir hekim veya sağlık mesleği mensubu bir kişi tarafından yapılabilecek bir müdahale olarak anlaşılmalıdır.

Keza belirtmek gerekir ki, beden muayenesi için şüpheli veya sanığın rızasının olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır. Ancak, müdafii huzurunda rıza göstermesi halinde, şüpheli veya sanığın iç beden muayenesinin yapılabilmesi, vücudundan örnek alınabilmesi için karar alınmasına gerek bulunmamaktadır.

Maddenin beşinci fıkrasında, cinsel organlar veya anüs bölgesinde yapılan muayenenin, iç beden muayenesi sayılacağı belirtilmiştir. Ancak, örneğin ağız, burun veya kulak gibi vücut boşluklarında yapılan muayene, iç beden muayenesi olarak kabul edilemez.

Altıncı fıkra, soruşturma veya kovuşturma konusu suçun kanunda yazılı cezasının üst sınırı gösterilmek suretiyle, bu madde hükmünün uygulama alanı daraltılmıştır.

Maddenin son fıkrası ile, Karayolları Trafik Kanunu gibi bazı özel kanunlardaki alkol muayenesine ve kan örneği alınmasına ilişkin hükümler saklı tutulmaktadır.

Madde 3- 5271 sayılı Kanunun 76 ncı maddesi, 75 inci madde ile uyum sağlamak için kenar başlığı değiştirilmiş, birinci fıkra yeniden düzenlenmiş, maddede olmayan bir hüküm ikinci fıkra olarak eklenmiştir.

Bu düzenlemede, mağdurun bedeni üzerinde muayene yapılması hususunda, iç ve dış beden muayenesi ayırımına yer verilmemiştir. Mağdurun bedeni üzerinde muayene yapılması veya vücudundan kan veya benzeri biyolojik örnekler ile saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınması hususunda da, hakim mahkeme veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı karar verebilir. Ancak, bunun için, mağdurun sağlığının tehlikeye düşürülmemesi gerekir. Keza, mağdurun vücudu üzerinde cerrahi müdahalede bulunulamaz.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, mağdurun açık rızasının varlığı halinde, birinci fıkra hükmüne göre karar alınmasına gerek bulunmamaktadır. Bu hükümle mağdurun rızası, bir hukuka uygunluk sebebi olarak özel bir düzenleme alanı bulmaktadır.

Mağdurun rızasının ikinci fıkra olarak eklenmesi nedeniyle, 76 ncı maddenin ikinci fıkrası teselsül ettirmek suretiyle üçüncü fıkra olarak düzenlenmiştir. Buna göre, örneğin cinsel saldırı suçunun açıklığa kavuşturulması için, suç sonucunda mağdurun ya da şüpheli veya sanığın hamile kalması durumunda, hamile kalınan çocuğun soy bağının tespitine ihtiyaç bulunabilir. Bu durumda, maddenin üçüncü fıkrasına göre, soruşturma veya kovuşturma konusu suçun mağduru konumunda olmayan çocuğun soy bağının araştırılmasına yönelik tıbbî tahlillerin yapılabilmesi için, birinci fıkra da öngörülen şekilde karar verilmesi gerekmektedir.

76 ncı maddenin üçüncü ve dördüncü fıkraları ise, dördüncü ve beşinci fıkralar olarak aynen muhafaza edilmiştir.

Madde 4- 5271 Sayılı Kanunun 80 inci maddesinin ikinci cümlesi yeniden düzenlenmiş ve maddeye ikinci fıkra eklenmiştir. Maddede, vücuttan alınan örnekler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarının, "hükmün" kesinleşmesi halinde yok edilmesi öngörülmekte idi. Dolayısıyla, hüküm çeşitleri arasında herhangi bir ayırım yapılmamıştı. Bu düzenlemeyle, "her türlü" hükmün değil, sadece beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararlarının kesinleşmesi hallerinde bu bilgilerin yok edilmesi kabul edilmiş, böylece, özellikle mahkumiyet halinde bilgilerin muhafazası mümkün kılınmıştır.

Madde 5- 5271 sayılı Kanununun 81 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları değiştirilmiştir.

Birinci fıkradaki değişiklikle, hakim kararı aranmasından vazgeçilmiş, bu konuda asıl yetki Cumhuriyet savcısına verilmiştir. Cumhuriyet savcısı bu konuda sözlü emir verebilecektir.

Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hallerde, kolluk amiri de emir verebilecektir. Buradaki kolluk amirinin adli kolluk amiri olduğu açıktır.

İkinci fıkradaki değişiklik ile, 80 inci maddenin ikinci fıkrasındaki değişiklikle paralellik sağlanmıştır. Böylece, özellikle mahkumiyet halinde bu kayıtlar yok edilmeyeceği gibi, fıkra da sayılan kararlar kesinleşmediği sürece muhafaza edilecek olan kayıtlar, bu kararlar kesinleşinceye kadar da kullanılabilir.

Madde 6- 5271 sayılı Kanununun 85 inci maddesi, uygulamada ortaya çıkabilecek tereddütleri giderecek şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Her şeyden önce yer gösterme işleminin hukuki niteliği açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre, ancak soruşturma evresinde başvurulabilecek bir işlem olan yer gösterme, yüklenen suç konusunda açıklamada bulunmama hakkını kullanmış olan şüpheli açısından geçerli olamayacaktır. Yüklenen suç konusunda açıklamada bulunan şüphelinin bu açıklamalarının doğruluğunu kontrol etmek için yer gösterme yaptırılabilir.

Böylece, Cumhuriyet savcısı soruşturma evresinde sağlam deliller elde edebilecek ve iade edilmeyecek şekilde bir iddianame düzenleyebilecektir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 250 nci maddesinin birinci fıkrası kapsamına giren suçların soruşturması çerçevesinde, kolluk amiri de yer gösterme işlemi yaptırabilecektir.

Her soruşturmada başvurulamayan, ancak birinci fıkra da belirtilen şartlarda ve ayrıca gerek görüldüğünde başvurulabilecek olan yer gösterme işlemi yapılırken, soruşturmayı geciktirmemek kaydıyla müdafii de hazır bulunabilecektir.

Yer gösterme işlemi bir tutanağa bağlanacaktır. Tutanağı 169 uncu maddedeki hususları içermesi gerekmektedir.

Madde 7- 5271 sayılı Kanununun 90 inci maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları değiştirilmiştir.

Kolluk, öncelikle, yakalanan kişinin kaçmasını ve kendisine veya başkalarına zarar vermesini önleyecek tedbirleri alacak, daha sonra yakalanan kişiye kanuni haklarını bildirecektir. Böylece kollukla ilgili mevzuat ile uyum sağlanmıştır. Ayrıca, yakalamanın bir uzantısı olan bu tedbirlerin, başka koruma tedbirleriyle karışması önlenmiş olmaktadır.

Beşinci fıkra da yapılan değişiklikle, yakalanan kişilerin Cumhuriyet savcısı huzuruna çıkarılmaksızın, onun talimatıyla gözaltına alınabilmesi mümkün kılınmıştır.

Madde 8- 5271 sayılı Kanununun 91 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Gözaltı süresinin, yakalama yerine en yakın hakime gönderilmesi için gerekli süre hariç olmak üzere, yakalama anından itibaren yirmidört saat geçemeyeceği öngörülmüştür. Böylece, bazı durumlarda gözaltı süresinin fonksiyonsuz olması önlenmek istenmiştir. Ayrıca 146 ncı madde ile de paralellik sağlanmış bulunmaktadır.

Madde 9- 5271 sayılı Kanunun 94 üncü maddesi değiştirilmiştir.

Gıyabi tutuklamaya CMK da yer verilmemiştir. Bunun sonucu olarak, soruşturma veya kovuşturmanın yapıldığı yer dışında bulunan ve hakkında yakalama emri düzenlenmiş bulunan şüpheli veya sanığın yakalanması halinde, aslanan, en geç yirmidört saat içinde yakalama emrini düzenlemiş bulunan hakim veya mahkeme önüne çıkarılmasıdır. Ancak bu süre içinde yetkili hakim veya mahkeme önüne çıkarılmayan kişi bakımından bir hakim güvencesi getirilmiş bulunmaktadır. Böylece kişi, en yakın sulh ceza hakimi huzuruna çıkarılacaktır. Sulh ceza hakimi, öncelikle, yakalama emrinin geri alınıp alınmadığını, ayrıca huzuruna getirilen kişinin yakalama emrinde belirtilen kişi olup olmadığını araştıracaktır. Yine, örneğin, yakalama emrini düzenleyen hakim veya mahkeme, bu emrin ekinde, şüpheli veya sanığa yöneltilmek üzere bazı sorular sorulup cevabı alındıktan sonra serbest bırakılmasını isteyebilir. Bütün bu durumlarda, soruşturulduğu veya kovuşturulduğu yer dışında yakalanan kişinin gereksiz yere mağdur edilmesi önlenmiş olacaktır. Yakalama emri geri alınmışsa, yakalanan kişi yakalama emrinde belirtilen kişi değilse ya da somut durumda bu kişinin yetkili hakim veya mahkemeye gönderilmesine gerek bulunmamakta ise, sulh ceza hakimi kişiyi serbest bırakacaktır. Buna karşılık yakalanan kişinin yetkili hakim veya mahkemeye gönderilmesi gerekmekte ise, gönderme işlemi de hakim güvencesinde ve onun kararıyla olacaktır. Bu durumda hakim, sevk tutuklaması kararı verecektir. Kararda, kişinin gönderileceği hakim veya mahkeme ile ne zamana kadar götürülmesi gerektiği hususu belirtilecektir.

Madde 10- 5271 sayılı Kanunun 98 inci maddesinin birinci fıkrasına bir cümle eklenmiştir. Böylece, tutuklama talebinin reddi kararına itiraz üzerine merciin itirazı yerinde görmesi halinde, bu arada serbest bırakılmış olan kişi hakkında tutuklama kararı vermek üzere yakalama emri düzenlenebilmesi mümkün hale getirilmiş ve bu suretle 271 inci maddenin dördüncü fıkrasıyla uyum sağlanmıştır.

Madde 11- 5271 sayılı Kanunun 100 üncü maddesinin dördüncü fıkrası değiştirilmiştir. Yapılan değişiklikle, hapis cezasını gerektiren suçlarda, cezanın üst sınırı bir yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Madde 12- 5271 sayılı Kanunun 103 üncü maddesinin birinci fıkrasının üçüncü (son) cümlesi değiştirmiştir. Bu değişiklikle, tutuklama kararının geri alınmasının istenmesi halinde, sulh ceza hakimi; Cumhuriyet savcısının, şüphelinin veya müdafinin yazılı görüşünü aldıktan sonra, dosya üzerinden karar verebilecektir.

Madde 13- 5271 sayılı Kanunun 105 inci maddesi, 103 üncü maddedeki düzenleme ile paralellik sağlayacak şekilde değiştirilmiştir.

Madde 14- 5271 sayılı Kanunun 109 uncu maddesinde yapılan değişiklikle, yurt dışına çıkma yasağı bakımından, birinci fıkrada öngörülen üç yıllık süre sınırlaması kaldırılmıştır. Bu değişiklikle, bütün suçlar bakımından yurt dışına çıkma yasağı tedbirine hükmedilebilecektir. Böylece, tutuklamadan beklenen amacın yurt dışına çıkma yasağı koymak suretiyle de sağlanabileceği her durumda, kişinin tutuklanması gibi daha ağır bir

tedbir yerine, daha hafif olan yurt dışına çıkma yasağı tedbirine karar verilebilecektir. Ölçülülük ilkesi de bu şekilde sağlanmış olacaktır.

Madde 15- 5271 sayılı Kanunun 119 uncu maddesinin birinci fıkrası değiştirilmiş, üçüncü fıkranın ikinci cümlesi ile beşinci fıkrasındaki “hâkim veya” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

Birinci fıkrada yapılan değişiklikle, gecikmesinde sakınca bulunan ve ayrıca Cumhuriyet savcısına ulaşılamayan hallerde, adli kolluk amirinin de arama konusunda yazılı emir verebilmesi kabul edilmiştir. Ancak, kolluk amirinin yazılı emir verme yetkisi konut ve işyeri bakımından kabul edilmemiştir.

119 uncu maddenin üçüncü fıkrasındaki “Arama sonucunda bazı eşyaya elkoyma söz konusu olduğunda 127 nci maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanır” cümlesi metninden çıkarılmıştır. Bu değişiklikle, arama sonucunda gerçekleştirilecek elkoyma işlemine işlerlik kazandırılması amaçlanmıştır. Böylece, arama sonucunda bazı eşyaya elkoyma söz konusu olduğunda, bunun için ayrıca bir karar veya yazılı emir alınmasına gerek kalmayacak, arama karar veya emrinde, elkoyma yetkisi de verilebilecektir.

Son fıkrada “hakim veya” ibaresi metninden çıkarılmakla, soruşturmanın asıl yürütücüsü olan Cumhuriyet savcısının istem ve katılımı yeterli görülmüştür.

Madde 16- 5271 sayılı Kanunun 122 nci maddesinin birinci fıkrasına, “Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, kolluk amiri de belge veya kağıtları inceleyebilir.” şeklinde bir cümle eklenmiştir. Gerçekte böyle bir hüküm olmasa dahi, hakim veya Cumhuriyet savcısının bu konuda kolluktan bir yardım almāsına engel bir durum bulunmamakta idi. Ancak uygulamada ortaya çıkabilecek duraksamaları gidermek amacıyla söz konusu cümle madde metnine eklenmiştir.

Madde 17- 5271 sayılı Kanunun 127 nci maddesinin birinci ve üçüncü fıkrası değiştirilmiş, altıncı fıkrasındaki “hakim veya” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

119 uncu maddenin birinci fıkrasıyla paralellik sağlamak üzere 127 nci maddenin birinci fıkrası değiştirilmiştir. Buna göre, gecikmesinde sakınca bulunan ve Cumhuriyet savcısına ulaşılamayan hallerde adli kolluk amirinin yazılı emriyle de elkoyma işlemi yapılabilecektir.

Üçüncü fıkradaki değişiklik, birinci fıkradaki değişikliğin zorunlu bir sonucudur. Böylece adli kolluk amirinin elkoymaya ilişkin yazılı emri de hakim onayına tabi kılınmıştır.

Son fıkradaki “hakim veya” ibaresi, 119 uncu maddenin son fıkrasındaki değişikliğe paralel olarak ve aynı gerekçeyle metninden çıkarılmıştır.

Madde 18- 5271 sayılı Kanunun 135 inci maddesinin birinci fıkrasında, sinyal bilgilerinin değerlendirilebileceğine dair bir ibare metne eklenmiştir.

Üçüncü fıkrada, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde, hâkimin, bir aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebileceği hükmü ilave edilmiştir.

Dördüncü fıkradaki, “kullanmakta olduğu” ve “kullanılan” ibareleri metinden çıkarılmış, böylece şüpheli veya sanığa ulaşılabilmesini sağlayabilecek olan diğer kişilerin mobil telefonunun yerinin tespiti imkanı getirilmiştir.

Altıncı fıkraya eklenen hükümlerle, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 227 nci maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen; fuhuş amacıyla ülkeye insan sokma veya insanların ülke dışına çıkmasını sağlama fiilleri de, 135 inci maddenin uygulama alanına dahil edilmiştir.

Madde 19- 5271 sayılı Kanunun 137 nci maddesinin dördüncü fıkrasında geçen “halinde” ibaresinden sonra gelmek üzere “soruşturma evresinin bitiminden itibaren” ibaresi eklenmiştir. Böylece, özellikle iştirak halinde işlenen suçlar bakımından soruşturmanın amacının tehlikeye girmesi önlenmek istenmiştir.

Madde 20- 5271 sayılı Kanunun 138 inci maddesinin ikinci fıkrası değiştirilmiştir. Bu değişiklikle, gizli soruşturmacı görevlendirilmesi ve teknik araçlarla izleme koruma tedbiri de fıkra kapsamına dahil edilmiştir.

Madde 21- 5271 sayılı Kanunun 140 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine (5) numaralı alt bentten sonra gelmek üzere (6) numaralı alt bent eklenmiştir. Bu hükümlerle, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 227 nci maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen; fuhuş amacıyla ülkeye insan sokma veya insanların ülke dışına çıkmasını sağlama fiilleri de, 140 inci maddenin uygulama alanına dahil edilmiştir.

Üçüncü fıkraya eklenen cümle ile, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde, hâkimin, bir haftadan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilmesi mümkün kılınmıştır.

Madde 22- 5271 sayılı Kanunun 142 nci maddesinin yedinci fıkrası değiştirilmiş ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile uyum sağlanmıştır. 11.7.2002 tarihli Göç/Türkiye kararında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, sekize karşı dokuz oyla, çelişmeli yargılamanın gerektirdiği duruşma hakkı garanti edilmediği için Sözleşmenin 6/1. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Hakim önüne çıkarılmadan iki gün süreyle gözaltında tutulan başvurusunun 466 sayılı Kanun uyarınca Ağır Ceza Mahkemesinde (ve temyiz aşamasında Yargıtay’da) görülen davada, başvurucuya, durumunu sözlü olarak anlatma fırsatı verilmemiştir. Oysa tazminat miktarını belirlerken dikkate alınan davacının sosyal, ekonomik konumu ve gözaltında çektiği acı gibi kişisel durumlar duruşmayı gerekli kılmaktadır.

Madde 23- 5271 sayılı Kanunun 143 üncü maddesinin ikinci fıkrası değiştirilmiştir. Böylece, sadece icrai davranışla görevini kötüye kullanan kamu görevlilerine rücu edilmesi kabul edilmiş, ihmali davranışla görevin kötüye kullanılması kapsam dışı bırakılmıştır.

Madde 24- 5271 sayılı Kanunun 151 inci maddesinin başlığı değiştirilmiş ve maddeye dört fıkra eklenmiştir.

Madde 25- 5271 sayılı Kanununun 153 üncü maddesinin dördüncü fıkrası değiştirilmiştir. Bu fıkra kovuşturma evresinde dosya inceleme hakkını düzenlemektedir. Kovuşturma evresi ise, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilmesiyle başlamaktadır.

Madde 26- 5271 sayılı Kanununun 161 inci maddesinin beşinci fıkrasına yapılan eklemeye, ceza muhakemesi bakımından adli kolluk amiri olmakla birlikte, o yerdeki en üst kolluk amiri hakkında Cumhuriyet savcısının doğrudan soruşturma yetkisi kabul edilmemiştir.

Madde 27- 5271 sayılı Kanununun 164 üncü maddesinin birinci fıkrasındaki "3 üncü" ibaresi "4 üncü" olarak değiştirilmiştir.

Madde 28- 5271 sayılı Kanununun 171 inci maddesine kamu davasının ertelenmesine ilişkin fıkralar eklenmiştir.

Günümüz karşılaştırmalı ceza muhakemesi hukukunda önemli bir sorun da Cumhuriyet savcısının soruşturma yapmak, kamu davasını açmak veya açmamak yetkisine sahip olup olmamasıdır. Bunun anlamı yasallık sistemi yanında maksada uygunluk sistemine ne derecede veya ölçüde yer verilebileceğidir. Yasallık anlayışı Almanya, İtalya, İspanya'da, İsviçre'nin bazı kantonlarında ve hemen bütün doğu Avrupa ülkelerinde ve bugüne kadar ülkemizde geçerlidir.

Hemen açıklanmalıdır ki, yasallık sisteminin anlamı da hemen davayı açmak hususunda Cumhuriyet savcısını bir otomatizme sevk etmek değildir: Birinci olarak Cumhuriyet savcısı bazen kamu davasının harekete getirilip getirilmeyeceğini, kendisine ulaşan olayların bir temeli bulunup bulunmadığını, söz gelimi ihbarın anonim olup olmadığını belirlemek için şekli olmayan bir araştırma yapar ve bunun sonucunda soruşturmayı sürdürmemeye karar verebilir yani yasallık otomatiklik anlamını taşımaz.

İkinci olarak örneğin İsviçre kantonları sosyal yarar zorunlu kılmadıkça, soruşturma yapmanın mecburî olmadığını kabul etmektedirler.

Çağdaş eğilim, yasallık ve maksada uygunluk sistemleri arasında bir yakınlaşmayı ifade etmektedir.

Ceza Muhakemesi Kanununun temel amacı yargılamanın, adil yargılama ilkesine tam sadık kalınarak sür'atlendirilmesi ve kovuşturmanın duruşmadan duruşmaya sürüklenmesini ve böylece parçalı adaleti önlemek olduğundan ve bu amaca ulaşmanın bir çaresi de ceza adalet sistemini, olanak ölçüsünde boşaltmak, soruşturma evresindeki filtreyi etkinleştirmek olduğundan değişik hükümler getirilmiş ve bunlardan önemli birisini de bu madde oluşturmuştur.

Maddeye göre, belirli koşullarla Cumhuriyet savcısı, soruşturmasını tamamladığı suçtan dolayı davanın açılmasını üç yıl süre ile erteleyebilecek ve bu süre içinde fail kasıtlı bir suç işlemeyecek olursa kovuşturmaya yer olmadığına karar verecektir; yeni bir suç işlenecek olursa kamu davası açılacaktır. Kamu davasının açılabilmesi için, erteleme süresi içinde işlenmiş olan yeni suçtan dolayı mahkumiyet kararının bu süre içinde verilmiş veya kesinleşmiş olması şart değildir. Ayrıca, belirtilmek gerekir ki, erteleme süresince zamanaşımı da işlemeyecektir.

Madde 29- 5271 sayılı Kanununun 173 üncü maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları değiştirilmiştir.

Üçüncü fıkrada yapılan değişikliğe göre, başkan kararını vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görür ise bu hususu açıkça belirtmek suretiyle, o yer sulh ceza hâkimini görevlendirebilecektir.

Dördüncü fıkrada yapılan değişikliğe göre, başkan istemi yerinde bulursa, Cumhuriyet savcısı iddianame düzenleyerek mahkemeye verecektir. Bu değişiklikle, Kanunun kamu davasının açılmasına ilişkin olarak benimsediği sistem ile uyum sağlanması amaçlanmıştır.

Madde 30- 5271 sayılı Kanunun 174 üncü maddesi değiştirilmiştir.

Kamu davasının tek veya zorunlu olduğunda birbirini izleyen oturumlarda ve mümkünse bir günde sonuçlandırılmasını gerçekleştirebilmek amacıyla; iddianamenin, hukuken geçerli ve yeterli delillerin toplanmasından ve dava açma koşullarının gerçekleşmesinden sonra, tüm yönleriyle doğru ve eksiksiz olarak mahkemeye verilmesi gerekmektedir.

Yeterli delil bulunmadan veya toplanmadan âdeta delilsiz davanın açılmış olması ve bunun sonucu olarak mahkemenin soruşturma yapmak zorunluluğunda kalacağına anlaşılması halinde iddianame iade edilecektir. Mahkemenin bu kararı üzerine Cumhuriyet savcısı, eğer itiraz yoluna gitmeyecekse yeniden soruşturma yapacaktır. Yaptığı bu soruşturma sonunda yeterli delil saptayabildiğinde Cumhuriyet savcısı yeniden iddianame düzenleyerek mahkemeye verecek, yeterli delil bulamazsa kovuşturmayaya yer olmadığına karar verecektir. Böylece soruşturmanın gereğince tamamlanmadan dava açılmasının sakıncaları, duruşmaların uzaması ve ertelenmesi önlenebilecektir.

Deliller kamu davası açmak için yeterli olsa bile, iddianamede bulunması gerekli diğer ve bir bakıma şekli sayılabilecek hususların yer almaması halinde de iade mümkündür.

Önödeme veya uzlaşmaya tabi bir suç hakkında yanlışlıkla iddianame düzenlenmişse, bu da iddianamenin iadesi nedeni sayılmıştır. Bu durumda Cumhuriyet savcısı, iade kararına itiraz etmeyecekse, önödeme veya uzlaşma yoluyla soruşturmayı sona erdirmeyi deneyecektir.

Savcının değerlendirmesine tabi hususlar iade gerekçesi olamaz. Bu nedenle mahkeme, savcının nitelendirmesine katılmadığını belirterek bir hususu iade konusu yapamaz. Ancak iddianamede bulunması gereken hususlarda bir eksiklik veya yanlışlığa dayanarak iade yoluna gidilebilir. Örneğin soruşturulan fiilin önödemelik olup olmadığının takdiri Cumhuriyet savcısına aittir. Bu nedenle Cumhuriyet savcısı, fiilin önödeme kapsamında olmadığı görüşünde ise, mahkeme bu durumda iddianameyi iade edemez.

Keza, görev veya yetki konusunda iddianamede açık bir yanlışlık veya çelişki varsa iade mümkündür. Örneğin iddianame asliye ceza mahkemesine verildiği halde, ağır ceza mahkemesinin madde bakımından yetkisine girecek ağırlıkta bir ceza miktarı talep edilmesi; iddianamede gösterilen mahkemenin yargı çevresi dışında suçun işlendiğinin iddianameden anlaşılması gibi. Nitekim 170 inci maddenin üçüncü fıkrası iddianamenin "görevli ve yetkili" mahkemeye hitaben düzenlenmesini öngörmektedir. Şayet iddianamenin görevli veya yetkili mahkemeye hitaben düzenlenmediği iddianameden kolayca anlaşılabilirse, iddianamenin 170 inci maddeye aykırı düzenlendiğinden bahisle mahkeme iadeye karar verebilecektir.

Buna karşılık, Cumhuriyet savcısının değerlendirmesinde bir çelişki olmadığı sürece, örneğin mahkeme görev veya yetki konusunda Cumhuriyet savcısı ile aynı kanaatte olmasa bile, bu sebeple iddianameyi iade edemez. Çünkü bu sorun görev veya yetki uyumsuzluğunun konusu olabilecek bir husustur ve bir merciin çözmesi gereken bir konuyu mahkeme iddianamenin iadesi yoluyla çözemez. Kaldı ki, bu ihtimalde, iddianamenin iadesine yönelik

inceleme ile göreve ilişkin incelemenin aynı zaman diliminde olması mümkün değildir. İddianamenin iadesi, ancak, iddianamenin mahkemeye verilmesinden sonra fakat kabulünden önce, yani soruşturma evresinde verilebilecek bir karardır. Oysa mahkemenin nitelendirmesi sonucu ortaya çıkabilecek olan görevsizlik kararı, ancak kovuşturma evresinde, iddianamenin kabulünden sonra verilebilmektedir. Aynı durum yer yönünden yetki bakımından da geçerlidir.

Bu nedenle mahkeme, iddianame kendisine verildiği zaman, görev yönünden herhangi bir değerlendirme yapmaksızın, kabul edilebilir bir iddianamenin bulunup bulunmadığına karar vermek zorundadır. İadesi gereken bir iddianame sözkonusu ise öncelikle bu yola başvurulacak, iddianamedeki eksiklikler tamamlandıktan veya itiraz üzerine bu konuda bir karar verildikten sonra, artık ortada, iade yönünden değerlendirmeye tabi kılınmış bir iddianame var demektir. Bunun üzerine iddianame kabul edilecek ve gerekli görülüyorsa, yani Cumhuriyet savcısının görev veya yetki konusundaki hukuki nitelendirmesi kabul edilmiyorsa, görevsizlik kararı verilecektir. Görev sorunu çözüldükten sonra ise artık yeniden iddianamenin iadesine gerek ve hatta imkan bulunmamaktadır. Çünkü, gerçekte görevsiz veya yetkisiz de olsa, bir mahkeme tarafından iddianamenin iadesi konusu değerlendirilmiş bulunmaktadır. Bu değerlendirmeyi yapanın, mutlaka, kendisine gelen davayı kabul eden veya kabul etmediği için çıkan uyuşmazlık üzerine görevli veya yetkili hale gelmiş bulunan mahkeme olması şart değildir.

Yine, olaylar ile deliller arasında ilişki kurulmaksızın, sadece olaylara ve sadece delillere ard arda yer verilmiş ve takdirin mahkemeye bırakılmış olması halinde de iade mümkündür.

İddianamenin iadesi üzerine Cumhuriyet savcısının izleyebileceği iki yol bulunmaktadır. İlki, iade kararında belirtilen eksiklikleri giderdikten, hatalı noktaları düzelttikten sonra yeniden iddianame düzenlemektir. Eksiklik ve yanlışlıklar giderildikten sonra, artık mahkeme yeni ve başka sebeplere dayanarak yeniden iade edemez. İkinci yol ise iade kararına karşı itiraz kanun yoludur. İtiraz merciinin kararı kesin olduğundan, Cumhuriyet savcısını da mahkemeyi de bağlayacaktır.

İddianameyi aide için öngörülen süre, kesin bir süredir. Bu süre içinde iade edilmeyen iddianame artık kabul edilmiş sayılır.

İlk iade kararında belirtilmeyen sebeplere dayanılarak yeniden iddianamenin iadesi yoluna gidilemez. Bu nedenle, mahkeme, olabildiğince titiz bir inceleme ile, iadeye konu olabilecek bütün hususları belirlemelidir. İade süresinin onbeş gün olması bu tür bir incelemeyi mümkün kılacaktır.

İade sebebi olarak gösterilen eksiklikler tamamlanmadan ve hatalı noktalar düzeltilmeden, adeta aynı iddianamenin yeniden mahkemeye verilmesi halinde, mahkeme bu iddianameyi de iade edebilecektir.

Madde 31- 5271 sayılı Kanununun 193 üncü maddesine bir fıkra eklenmiştir.

Buna göre, sanık hakkında, toplanan delillere göre mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi gerektiği kanasına varılırsa, sorgusu yapılmamış olsa dahi dava gıyabında bitirilebilir. Böylece sanığın lehine bir düzenleme getirilmiş ve gereksiz yere davanın uzaması önlenmek istenmiştir.

Madde 32- 5271 sayılı Kanununun 206 ncı maddesinin birinci fıkrasına bir cümle eklenmiştir.

Buna göre, sanığın tebligata rağmen mazeretsiz olarak gelmemesi sebebiyle sorgusunun yapılamamış olması, delillerin ortaya konulmasına engel olmaz. Ortaya konan deliller, sonradan gelen sanığa bildirilir. Böylece, yargılamanın yapılabilir olması sağlanmıştır.

Maddenin dördüncü fıkrası şahsi hak davası ile ilgili olduğundan ve şahsi hak davası bu Kanunda düzenlenmediğinden, fıkra madde metninden çıkarılmıştır.

Madde 33- 5271 sayılı Kanunun 223 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendine yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle işlenmesi hali de eklenmiştir. Böylece 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 24 üncü maddesinde kusurluluğu ortadan kaldıran bir sebep olarak öngörülen bu halde verilecek son kararın ne olacağı gösterilmiştir.

Madde 34- 5271 sayılı Kanunun 231 inci maddesinin başlığı "Hükmün açıklanması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması" şeklinde değiştirilmiş ve maddeye bununla ilgili hükümler eklenmiştir.

Maddeye eklenen "hükmün geri bırakılması" bugün hemen bütün Batı ülkelerinin ceza mevzuatında yer alan bir kurumdur. Özellikle 1950'li yıllardan sonra Kara Avrupası ceza hukukuna girmiş ve bugün gerek Batı ve gerek Doğu Avrupa ülkeleri ceza sistemlerindeki yerini almıştır. "Hükmün geri bırakılması" kurumu önce Anglo-Sakson hukukunda ortaya çıkmış ve daha sonra Kara Avrupası hukukunu etkileyerek ceza kanunlarına girmiştir. Nitekim Fransız hukukunda bu kurum, ilk önce 2/2/1945 tarihli Kanunla çocuk suçlular hakkında uygulanmaya başlanmış, daha sonra 1975 yılında yapılan değişiklikle yetişkinleri de kapsamına almıştır. Belçika'da aynı kurum 29/6/1964 tarihli bir Kanunla hukuk sistemine getirilmiştir. Bu örneği, Hollanda, Japonya, Polonya, İsviçre gibi ülkelerde de görmek olanaklıdır.

Hükmün geri bırakılması kurumu Anglo-Sakson hukuk sisteminde yargılanması tamamlanmış olan sanığın belli bir süre denetim altında tutulması "probation" esasına dayanır. Hâkim, sanığın suçluluk ve kusurluluğunu saptamakla beraber cezaya hükmetmeyi geri bırakmakta ve onu belirli bir süre içinde denetim altında tutmaktadır. Davranışları, tâbi tutulduğu denetim süresi içinde olumlu bulunduğu takdirde suçlu için bir mahkûmiyet kararı verilmemektedir. Böylece deneme süresini başarıyla geçirmiş olan suçlu, damgalama süreci dışına çıkarılmakta, bir yargı kararına muhatap olmamaktadır. Bu kurum, çağdaş ceza hukukunun amaçlarından biri olan kişiyi mümkün olduğu kadar damgalamamayı ve toplum ile uyum sağlanmasını gerçekleştireci bir uygulama niteliğindedir.

İşte çağdaş ceza hukukunda vatandaşlık hakkını kazanmış olan bu kurum, Türk hukukuna getirilmektedir. Böylece Türk ceza uygulamasında yeni bir döneme girildiğini söylemek olanağı vardır.

Hükmün geri bırakılması konusunda hâkime tam bir takdir hakkı verilmiştir. Hükmün geri bırakılması ile ilgili koşulların somut olayda gerçekleşmiş olması sanık hakkında hükmün geri bırakılması için bir hak oluşturmamaktadır.

Hükmün geri bırakılması kurumunun uygulanması için suçlunun yargılanması ve işlediği fiil karşılığında belirlenen somut cezanın adli para cezası veya en çok iki yıla kadar (iki yıl dahil) hapis cezası olması gereklidir.

Hâkim yargılamakta olduğu suçla ilgili olarak sanığın kişisel durumunu, işlediği fiili bütün yönleriyle inceleyerek, delilleri toplayacak ve yargılamayı bitirecektir. Ancak son hükmü açıklamayacaktır. Bunun yanı sıra hâkim sanığa beş yıllık bir denetim süresi içinde,

denetimli serbestliğe tâbi tutulacağını ve hükmün geri bırakıldığını bildirecektir. Ancak bu süre içinde dava zamanaşımı duracaktır.

Hâkimin tamamen takdir yetkisi içinde kalan bu kurumun uygulanabilmesi için dört şartın var olması gerekmektedir:

1. Sanığın daha önce kasten bir suç işlememiş olması,
2. Sanığın yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaat oluşması,
3. Sanık hakkında kişilik özellikleri ve duruşmadaki tutum ve davranışları itibarıyla cezaya hükmedilmesine gerek görülmemesi; daha açık ifadeyle gerekli ise, ceza ile amaçlanan sonucun esasen var olmaması,
4. Suçun neden olduğu zararın giderilmiş olması. Bu zararın bir defada veya aylık taksitler halinde ödeme veya Devlet hazinesine yatırma suretiyle giderilmesi de mümkündür.

Denetimli serbestlik süresi içinde, sanığın bir meslek sahibi olup olmamasına göre; bir eğitim programına devam etmesine veya ücret karşılığı çalıştırılmasına da karar verilebilir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hakim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.

Hakkında verilecek hüküm geri bırakılmış olan sanık, tâbi tutulduğu denetimli serbestlik süresi içinde kasten yeni bir suç işlediği veya denetimli serbestlik tedbirinin gerektirdiği yükümlülükleri, hâkimin uyarılarına rağmen ihlâle ısrarla devam ettiği takdirde hâkim, yargılama sonunda ulaştığı hükmü açıklayacaktır. Hükmün açıklanabilmesi için, erteleme süresi içinde işlenmiş olan yeni suçtan dolayı mahkumiyet kararının bu süre içinde verilmiş veya kesinleşmiş olması şart değildir. Ancak mahkeme, yükümlülüklerin yerine getirilme durumunu göz önünde bulundurarak, cezada yarı oranına kadar indirim yapabilecektir.

Buna karşılık sanık, denetimli serbestlik süresi içinde denetim koşullarına uygun olarak hareket ettiğinde hâkim, adı geçen hakkında açılmış bulunan kamu davasının düşmesine karar verecektir. Böylece hükmün geri bırakılmasına tâbi tutulan kişiye suçlu damgası vurulmamış olacaktır.

Maddede, ayrıca bu karara karşı kanun yolu da gösterilmiş bulunmaktadır. Hükmün geri bırakılması kararına karşı ilgililerin itiraz yoluna başvurma hakları vardır. Davanın düşmesine karar verildiği hâllerde de genel hükümlere göre istinaf yolu açık bulunmaktadır.

Madde 35- Ceza Muhakemesi Kanununun 247 nci maddesinin birinci fıkrasına "Hakkındaki" ibaresinden sonra gelmek üzere "soruşturma veya" ibaresi eklenmiştir. Böylece 98 inci maddeyle uyum sağlanması amaçlanmıştır.

Madde 36- Yürürlük maddesidir.

Madde 37- Yürütme maddesidir.

CEZA MUHALEMESİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 04.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 35 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "hukuken geçerli mazerete dayanarak" ibaresi madde metninden çıkarılmış, "bulanamayan" ibaresi ise "bulunamayan" olarak düzeltilmiştir.

MADDE 2- Ceza Muhakemesi Kanununun 75 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"Madde 75.- (1) Bir suçla ilişkin delil elde etmek için, şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine ya da vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle, saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılmaz.

(2) Müdafii huzurunda rıza göstermesi halinde, şüpheli veya sanığın iç beden muayenesinin yapılabilmesi, vücudundan örnek alınabilmesi için karar gerekmez.

(3) İç beden muayenesi yapılabilmesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınabilmesi için; müdahalenin, kişinin sağlığına zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir.

(4) İç beden muayenesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınması, ancak tabip veya sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir.

(5) Cinsel organlar veya anüs bölgesinde yapılan muayene, iç beden muayenesi sayılır.

(6) Üst sınırı iki yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlarda, kişi üzerinde iç beden muayenesi yapılamaz; kişiden kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınamaz.

(7) Bu madde gereğince alınacak hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir.

(8) Özel kanunlardaki alkol muayenesine ve kan örneği alınmasına ilişkin hükümler saklıdır."

MADDE 3- Ceza Muhakemesi Kanununun 76 ncı maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“Diğer kişilerin beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması

Madde 76- (1) Bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine veya vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle, saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; sağlığını tehlikeye düşürmemek ve cerrahî bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re’sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

(2) Mağdurun rızasının varlığı halinde, bu işlemlerin yapılabilmesi için, birinci fıkra hükmüne göre karar alınmasına gerek yoktur.

(3) Çocuğun soy bağının araştırılmasına gerek duyulması halinde; bu araştırmanın yapılabilmesi için, birinci fıkra hükmüne göre karar alınması gerekir.

(4) Tanıklıktan çekinme sebepleri ile muayeneden veya vücuttan örnek alınmasından kaçınılabılır. Çocuk ve akıl hastasının çekinmesi konusunda kanunî temsilcisi karar verir. Çocuk veya akıl hastasının, tanıklığın hukukî anlam ve sonuçlarını algılayabilecek durumda olması hâlinde, görüşü de alınır. Kanunî temsilci de şüpheli veya sanık ise bu konuda hâkim tarafından karar verilir. Ancak, bu hâlde elde edilen deliller davanın ileri aşamalarında şüpheli veya sanık olmayan kanunî temsilcinin izni olmadıkça kullanılamaz.

(5) Bu madde gereğince verilen hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir.”

MADDE 4- Ceza Muhakemesi Kanununun 80 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“Madde 80. - (1) 75, 76 ve 78 inci maddeler hükümlerine göre alınan örnekler üzerinde yapılan inceleme sonuçları, kişisel veri niteliğinde olup, başka bir amaçla kullanılamaz; dosya içeriğini öğrenme yetkisine sahip bulunan kişiler tarafından bir başkasına verilemez.

(2) Bu bilgiler, kovuşturmayaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hâllerinde Cumhuriyet savcısının huzurunda derhâl yok edilir ve bu husus dosyasında muhafaza edilmek üzere tutanağa geçirilir.”

MADDE 5- Ceza Muhakemesi Kanununun 81 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“Madde 81.- (1) Üst sınırı iki yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın, kimliğinin teşhisi için gerekli olması halinde, Cumhuriyet

savcısının veya Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hallerde kolluk amirinin emriyle, fotoğrafı, beden ölçüleri, parmak ve ayak izi, bedeninde yer almış olup teşhisini kolaylaştıracak diğer özellikleri ile sesi ve görüntüleri kayda alınarak, soruşturma ve kovuşturma işlemlerine ilişkin dosyaya konulur.

(2) Kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hâllerinde söz konusu kayıtlar Cumhuriyet savcısının huzurunda derhâl yok edilir ve bu husus tutanağa geçirilir.”

MADDE 6- Ceza Muhakemesi Kanununun 85 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“(1) Cumhuriyet savcısı, kendisine yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmuş olan şüpheliye yer gösterme işlemi yaptırabilir. 250 nci maddenin birinci fıkrası kapsamına giren suçlar sözkonusu olduğunda, adli kolluk amiri de yer gösterme işlemi yaptırmaya yetkilidir.

(2) Soruşturmayı geciktirmemek kaydıyla, müdafî de yer gösterme işlemi sırasında hazır bulunabilir.

(3) Yer gösterme işlemi, 169 uncu maddeye uygun olarak tutanağa bağlanır”

MADDE 7- Ceza Muhakemesi Kanununun 90 ıncı maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“(4) Kolluk, yakalandığı sırada kaçmasını, kendisine veya başkalarına zarar vermesini önleyecek tedbirleri aldıktan sonra, yakalanan kişiye kanunî haklarını derhal bildirir.

(5) Birinci fıkraya göre yakalanıp kolluğa teslim edilen veya ikinci fıkra uyarınca görevlilerce yakalanan kişi ve olay hakkında Cumhuriyet savcısına bilgi verilerek, emirleri doğrultusunda işlem yapılır.”

MADDE 8- Ceza Muhakemesi Kanununun 91 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmidört saati geçemez.”

MADDE 9- Ceza Muhakemesi Kanununun 94 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“Madde 94. - (1) Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, en geç yirmidört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılmıyorsa, aynı süre içinde en yakın sulh ceza hâkimi

önüne çıkarılır; serbest bırakılmadığı takdirde, yetkili hâkim veya mahkemeye gönderilmek üzere tutuklanır.”

MADDE 10- Ceza Muhakemesi Kanununun 98 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir:

“Ayrıca, tutuklama isteminin reddi halinde, şüpheli hakkında itiraz mercii tarafından da yakalama emri düzenlenebilir.”

MADDE 11- Ceza Muhakemesi Kanununun 100 üncü maddesinin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“(4) Sadece adli para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı bir yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.”

MADDE 12- Ceza Muhakemesi Kanununun 103 üncü maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“Bu hâlde sulh ceza hâkimi, Cumhuriyet savcısı ile şüpheli veya müdafinin görüşünü aldıktan sonra üç gün içinde karar verir.”

MADDE 13- Ceza Muhakemesi Kanununun 105 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“Madde 105.- (1) 103 ve 104 üncü maddeler uyarınca yapılan salıverilme istemi üzerine, mercince Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alındıktan sonra, istemin kabulüne, reddine veya adli kontrol uygulanmasına karar verilebilir. Bu kararlara itiraz edilebilir.”

MADDE 14- Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesinin üçüncü fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiştir.

“(4) Şüphelinin, üçüncü fıkranın (a) bendinde yazılı yükümlülüğe tabi tutulması bakımından, birinci fıkrada belirtilen süre sınırı dikkate alınmaz.”

MADDE 15- Ceza Muhakemesi Kanununun 119 uncu maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, üçüncü fıkranın ikinci cümlesi ile beşinci fıkrasındaki “hâkim veya” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

“(1) Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hallerde ise adli kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri arama yapabilirler. Ancak, kişinin konutunda veya işyerinde arama, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile yapılabilir.”

MADDE 16- Ceza Muhakemesi Kanununun 122 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir:

“Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, kolluk amiri de belge veya kağıtları inceleyebilir.”

MADDE 17- Ceza Muhakemesi Kanununun 127 nci maddesinin birinci ve üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, altıncı fıkrasındaki “hâkim veya” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

“(1) Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hallerde ise adli kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri, elkoyma işlemini gerçekleştirebilir.”

“(3) Hâkim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını elkoymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde elkoyma kendiliğinden kalkar.”

MADDE 18- Ceza Muhakemesi Kanununun 135 inci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, üçüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiş, dördüncü fıkrasındaki “kullanmakta olduğu” ve “kullanılan” ibareleri madde metninden çıkarılmış, altıncı fıkrasının (a) bendine (8) numaralı alt bentten sonra gelmek üzere aşağıdaki (9) numaralı alt bent eklenmiş ve diğer alt bentler buna göre teselsül ettirilmiştir.

“Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmalarda, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir.”

“Ancak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde, hâkim bir aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilir.”

“9. Fuhuş (madde 227, fıkra 3),”

MADDE 19- Ceza Muhakemesi Kanununun 137 nci maddesinin dördüncü fıkrasında geçen "halinde" ibaresinden sonra gelmek üzere "soruşturma evresinin bitiminden itibaren" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 20- Ceza Muhakemesi Kanununun 138 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"(2) Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, gizli soruşturmacı görevlendirilmesi ve teknik araçlarla izleme sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmayan ve ancak, bu koruma tedbirlerine ilişkin maddelerde sayılan suçlardan birinin işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse; bu delil muhafaza altına alınır ve durum Cumhuriyet savcılığına derhal bildirilir."

MADDE 21- Ceza Muhakemesi Kanununun 140 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine (5) numaralı alt bentten sonra gelmek üzere aşağıdaki (6) numaralı alt bent eklenmiş, diğer alt bentler buna göre teselsül ettirilmiştir ve maddenin üçüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"6. Fuhuş (madde 227, fıkra 3)"

"Ancak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde, hâkim bir haftadan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilir."

MADDE 22- Ceza Muhakemesi Kanununun 142 nci maddesinin yedinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"(7) Mahkeme, kararını duruşmalı olarak verir."

MADDE 23- Ceza Muhakemesi Kanununun 143 üncü maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"(2) Devlet, ödediği tazminattan dolayı, koruma tedbiriyle ilgili olarak görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanan kamu görevlilerine rücu eder."

MADDE 24- Ceza Muhakemesi Kanununun 151 inci maddesinin başlığı "Müdafî görevini yerine getirmediğinde yapılacak işlem ve müdafîlik görevinden yasaklanma" şeklinde değiştirilmiş ve maddeye ikinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir:

“(3) Ceza Muhakemesi Kanununun 250 nci maddesinin birinci fıkrasında sayılan suçlardan dolayı şüpheli, sanık veya hükümlü olan kişinin müdafiliğini veya vekilliğini üstlenen avukat hakkında bu kişiyle aynı örgütsel faaliyet çerçevesinde işlediği suçlardan veya Türk Ceza Kanununun 281, 283, 297 ve 298 inci maddelerinde yazılı suçlardan dolayı soruşturma veya kovuşturma açılması halinde şüpheli, sanık veya hükümlü olan kişinin müdafiliğini ve vekilliğini üstlenmekten yasaklanabilir.

(4) Müdafilik ve vekillik görevinden yasaklama kararı, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının istemiyle sulh ceza hâkimi, kovuşturma evresinde mahkeme başkanı veya hâkim tarafından verilir. Bu karara karşı itiraz edilebilir.

(5) Müdafinin ve vekilin görevden yasaklanma kararının kesinleşmesi halinde şüpheli veya sanık yeni bir müdafî veya vekil seçebilir veya kendisine yeni bir müdafî atanabilir.

(6) Müdafî ve vekil, görevden yasaklanmış bulunduğu sürece müdafiliğini veya vekilliğini üstlendiği kişinin başka davalarında da müdafiliğini ve vekilliğini yapamaz; bu kişiyi ceza infaz kurumu ve tutukevinde ziyaret edemez.”

MADDE 25- Ceza Muhakemesi Kanununun 153 üncü maddesinin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“(4) Müdafî, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir.”

MADDE 26- Ceza Muhakemesi Kanununun 161 inci maddesinin beşinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“(5) Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerinden istenen adliye ile ilgili görev veya işlerde kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kamu görevlileri ile Cumhuriyet savcılarının sözlü veya yazılı istem ve emirlerini yapmakta kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk âmir ve memurları hakkında Cumhuriyet savcılarınca doğrudan doğruya soruşturma yapılır. Vali ve kaymakamlar hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri, en üst dereceli kolluk amirleri hakkında ise, hâkimlerin görevlerinden dolayı tâbi oldukları yargılama usulü uygulanır.”

MADDE 27- Ceza Muhakemesi Kanununun 164 üncü maddesinin birinci fıkrasındaki “3 üncü” ibaresi “4 üncü” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 28- Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesine birinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir:

“(2) Bir yıla kadar (bir yıl dahil) hapis cezasını veya adli para cezasını gerektiren suçlarda, Cumhuriyet savcısı tarafından deliller toplandıktan sonra, şüpheli hakkında açılacak kamu davası;

a) Şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması,

b) Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi hâlinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi,

c) Kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması,

d) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesi,

Koşullarının birlikte gerçekleşmesi hâlinde, üç yıl süreyle ertelenebilir.

(3) Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlemediği takdirde, şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir; bu süre içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkumiyeti hâlinde ise, kamu davası açılır. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez.

(4) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararlar, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.

MADDE 29- Ceza Muhakemesi Kanununun 173 üncü maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“(3) Başkan, kararını vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görür ise bu hususu açıkça belirtmek suretiyle, o yer sulh ceza hâkimini görevlendirebilir; kamu davasının açılması için yeterli nedenler bulunmazsa, istemi gerekçeli olarak reddeder; itiraz edeni giderlere mahkûm eder ve dosyayı Cumhuriyet savcısına gönderir. Cumhuriyet savcısı, kararı itiraz edene ve şüpheliye bildirir.

(4) Başkan istemi yerinde bulursa, Cumhuriyet savcısı iddianame düzenleyerek mahkemeye verir.”

MADDE 30- Ceza Muhakemesi Kanununun 174 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“Madde 174.- (1) Mahkeme tarafından, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeler incelendikten sonra, eksik veya hatalı noktalar belirtilmek suretiyle;

a) 170 inci maddeye aykırı olarak düzenlenen,

b) Önödeme veya uzlaşmaya tâbi olduğu soruşturma dosyasından açıkça anlaşılan işlerde önödeme veya uzlaşma usulü uygulanmaksızın düzenlenen,

İddianamenin Cumhuriyet başsavcılığına iadesine karar verilir.

(2) Suçun hukukî nitelendirilmesi sebebiyle iddianame iade edilemez.

(3) En geç birinci fıkrada belirtilen süre sonunda iade edilmeyen iddianame kabul edilmiş sayılır.

(4) Cumhuriyet savcısı, iddianamenin iadesi üzerine, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesini gerektiren bir durumun bulunmaması halinde, kararda gösterilen eksiklikleri tamamladıktan ve hatalı noktaları düzelttikten sonra yeniden iddianame düzenleyerek dosyayı mahkemeye gönderir. İlk kararda belirtilmeyen sebeplere dayanılarak yeniden iddianamenin iadesi yoluna gidilemez.

(5) İade kararına karşı Cumhuriyet savcısı itiraz edebilir.”

MADDE 31- Ceza Muhakemesi Kanununun 193 üncü maddesine birinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

“(2) Sanık hakkında, toplanan delillere göre mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi gerektiği kanısına varılırsa, sorgusu yapılmamış olsa dahi dava gıyabında bitirilebilir.”

MADDE 32- Ceza Muhakemesi Kanununun 206 ncı maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümleler eklenmiş, dördüncü fıkrası madde metninden çıkarılmıştır.

“Ancak, sanığın tebligata rağmen mazeretsiz olarak gelmemesi sebebiyle sorgusunun yapılamamış olması, delillerin ortaya konulmasına engel olmaz. Ortaya konulan deliller, sonradan gelen sanığa bildirilir.”

MADDE 33- Ceza Muhakemesi Kanununun 223 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“b) Yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi,”

MADDE 34- Ceza Muhakemesi Kanununun 231 inci maddesinin başlığı “Hükmün açıklanması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye dördüncü fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir:

“(5) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda belirlenen ceza, yalnız veya birlikte, en çok iki yıla kadar (iki yıl dahil) hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.

(6) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilebilmesi için gerekli koşullar şunlardır:

a) Sanığın daha önce kasten bir suç işlememiş olması,

b) Sanığın yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaat oluşması,

c) Sanık hakkında, kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları itibarıyla bir cezaya hükmedilmesine gerek görülmemesi,

d) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesi; suçun işlenmesiyle kamunun uğradığı zarar miktarının belirlenememesi halinde, mahkemece takdir edilecek miktarda paranın bir defada Devlet Hazinesine yatırılması.

(7) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde, sanık, beş yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine tâbi tutulur. Bu süre içinde;

a) Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine,

b) Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,

Mahkemece karar verilebilir.

(8) Denetimli serbestlik süresi içinde dava zaman aşımı durur.

(9) Altıncı fıkranın (d) bendinde belirtilen koşulun yerine getirilememesi halinde; denetimli serbestlik süresince sanığa aşağıdaki yükümlülüklerden biri yüklenerek, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir:

a) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aylık taksitler halinde ödenerek tamamen giderilmesi,

b) Suçun işlenmesiyle kamunun uğradığı zarar miktarının belirlenememesi halinde, mahkemece takdir edilecek miktarda paranın aylık taksitler halinde Devlet Hazinesine yatırılması.

(10) Denetimli serbestlik süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde, davanın düşmesi kararı verilir.

(11) Sanığın denetimli serbestlik süresi içinde kasıtlı olarak işlediği yeni bir suç nedeniyle mahkûm olması veya hâkimin uyarısına rağmen yükümlülüklerine uymamakta ısrar etmesi hâlinde, mahkeme geri bıraktığı hükmü açıklar. Ancak mahkeme, yükümlülüklerin

yerine getirilme durumunu göz önünde bulundurarak, sanık hakkında belirlenen cezada yarı oranına kadar indirim yapılabilir.

(12) Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir.

(13) Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararı, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.”

MADDE 35- Ceza Muhakemesi Kanununun 247 nci maddesinin birinci fıkrasına “Hakkındaki” ibaresinden sonra gelmek üzere “soruşturma veya” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 36- Bu Kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 37- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

